

ŠentRUPERT

Glasilo krajanov krajevne skupnosti Šentrupert

• LETO: III. / 4 • december 2001 • Glasilo izhaja štirikrat letno • Za krajan KS Šentrupert brezplačno •

VOŠČILO

Spoštovane krajanke, spoštovani krajan KS Šentrupert!

Prihajamo v obdobje, ko navadno pregledujemo opravljeno delo, spregovorimo o uspehih in še bolj o neuspehih, nato pa se odločimo, kako bomo delali v prihodnje.

Prihajajoče leto bo za nas, ki živimo v KS Šentrupert, še posebno pomembno. To bo trenutek odločitve, ko bomo lahko o naši nadaljnji prihodnosti odločali na referendumu; ta trenutek pa je vedno bližji. Ni bistveno, ali bomo občina ali ne, bistveno bo, kdo bo na področju, kjer živimo, odločal o kvaliteti našega življenja, kdo bo gospodaril s prostorom in z njegovo ureditvijo, kdo bo odločal o naši šoli, cestah, zdravstveni službi - in ne nazadnje - tudi o kulturnem življenju.

Trenutek, ko se bo potrebno odločiti ZA, če želimo celotnemu področju KS Šentrupert napredek, prihaja. Danes pa o tem ne odločamo mi, pač pa drugi - in to ni prav. Težko nas razumejo, morda nas nočejo razumeti, jemljejo nas, kot da smo drugačni, to pa ni prav.

Spoštovane krajanke, spoštovani krajan, v prihajajočem letu vam osebno, celoten svet KS Šentrupert in delavci uprave KS Šentrupert želimo predvsem veliko zdravja, srečnih trenutkov v družinskem in zasebnem življenju, delovnih uspehov, zdravih misli in pametnih odločitev.

Bomo pa tudi veseli, če ste bili z našim delom zadovoljni; poskušali smo narediti največ, kar se je dalo. Ali smo bili uspešni, pa presodite sami.

**SREČNO, ZDRAVO IN USPEŠNO
V PRIHAJAJOČEM LETU 2002, VESELE
PRAZNIKE, SREČEN BOŽIČ!**

Vaš predsednik sveta KS Šentrupert Peter Frelih

NAPOVEDNIK:

DOGAJANJA V KS IN DRUŠTVIH	2
DOGAJANJA V NAŠI ŽUPNIJI	8
IZ KULTURNE DEDIŠČINE	9
AKTUALNO	14
V ŠOLI IN OKROG NJE	14
IZ SKRINJE LJUDSKEGA IZROČILA	19

ŠE ENO VOŠČILO:

**TVOJE IME JE MIR,
TVOJE IME JE KRUH,
TVOJE IME JE ORNAMENT LJUBEZNI!**

Verzi so iz pesniške zbirke našega domačina
Ivana Gregorčiča
SI SLIŠAL PESEM?

Zbirka je pravkar izšla, po novem letu pa jo
bomo širše predstavili!

**SREČNO 2002 !
SREČNO 2002 !**

**SPOŠTOVANI,
VLJUDNO VABLJENI**

NA ZBOR KRAJANOV KS ŠENTRUPERT

**V NEDELJO, 23. DECEMBRA, OB 8.30
V KULTURNEM DOMU ŠENTRUPERT!**

**NA ZBORU SE BOMO SEZNANILI
O DOGOVARJANJIH
ZA USTANOVITEV OBČINE ŠENTRUPERT,
O NJENIH PREDNOSTIH IN SLABOSTIH,
O NALOGAH, KI SO PRED SVETOM KS
DO POSVETOVALNEGA REFERENDUMA
KONEC MARCA 2002,
O DOLOČITVI VOLIŠČ IN O VSEM,
KAR JE ŠE POTREBNO NAREDITI!**

SVET KRAJEVNE SKUPNOSTI ŠENTRUPERT

IZ ŽIVLJENJA KS IN DRUŠTEV

DELO SVETA KRAJEVNE SKUPNOSTI

Člani sveta so se sestali 26. septembra. Predsednik Peter Freljih je seznanil člane, kako potekajo dogovori s Pošto za poslovne prostore v poslovni stavbi na trgu (bivša trgovina). Dogovorjeno je, da bo Pošta nudila tudi bankomat. V oktobru je bilo načrtovano, da se asfaltirajo naslednji odseki: mulde na Trsteniku in Straži, širitev in preplastitev ceste Prelesje - Rožna dolina. Geot iz Ljubljane nam je pripravil ponudbo za peskokop v Zabukovju. ZAG iz Ljubljane si bo ogledal most na Poštanju in predlagal sanacijo mostu. Člani sveta so izbrali izvajalca del za zamenjavo oken in vrat v kulturnem domu. Okna in vrata bo naredil in vgradil mizar Peter Kurent z Vesele Gore. Dela morajo biti opravljena do konca decembra letos. Pokopališki odbor je predlagal, da se cene za najemnino grobnih prostorov ne spremenijo; člani sveta so predlog upoštevali.

Janez Livk je zaprosil, da bi takoj reševali pomanjkanje vode na njihovem vodovodu. Člani so menili, da bodo njegovo prošnjo obravnavali skupaj z ostalimi uporabniki vode na tem vodovodu, gradbeni odbor pa mora čimprej pridobiti vsa potrebna soglasja.

Naslednja seja je bila sklicana za 30. oktober. Potrebno je bilo dopolniti vlogo Ustavnega sodišča Ljubljana s sklepom, da Krajevna skupnost Šentrupert vlaga pobudo za oceno ustavnosti in zakonitosti 13. in 13. A člena Zakona o lokalni samoupravi, hkrati pa KS pooblašča predsednika Petra Freljha, da vloži pobudo na Ustavno sodišče. Krajevna skupnost je namreč 5. oktobra vložila navedeno pobudo.

Člani sveta so tudi sprejeli sklep, da se bodo dela pri Ravnikarju in pri Zaplatarju dokončala naslednje leto - v spomladanskem roku za asfaltiranje. Martina Anžič je vložila prošnjo, da bi opravljala pripravništvo na KS. Člani sveta so določili, naj se tajnica Irena Ribič pogovori z njo, na naslednji seji pa bodo določili, ali jo bodo sprejeli za opravljanje pripravništva. Obnavljanje vodovoda bo potekalo tudi v naslednjem letu. Predsednik Peter Freljih je člane seznanil, da še vedno potekajo aktivnosti za samostojno občino. Predlagal je, naj se sestane komisija za volišča; predlagal je, da bi se število volišč razširilo in tako še bolj približalo krajanom.

Če bi imeli samostojno občino, bi bilo nujno imeti pravno službo; zato bo objavljen poizvedovalni razpis za dipl. pravnika.

22. novembra je tajnica Irena Ribič poročala o pogovoru z Martino Anžič. Člani sveta so določili, da prične Martina Anžič opravljati pripravništvo s 1. decembrom 2001. Mentorica ji bo tajnica Irena Ribič (le-ta je doslej edina zaposlena na KS, saj je Alenka Lokar zaposlena kot gradbenica za določen čas preko javnih del).

Pošta je poslala projektno nalogo za prostore pošte. Pošta želi prostore kupiti "na ključ". Takoj je potrebno pričeti z izbiro izvajalca za lokacijsko in projektno dokumentacijo. Za izbiro izvajalca je imenovana komisija: Pavel Brcar, Alojz Gregorčič in Peter Kurent. Do 15. decembra mora biti pripravljen načrt za leto 2002.

Irena Ribič

KRAJEVNA SKUPNOST
ŠENTRUPERT
Šentrupert 33 A
8232 ŠENTRUPERT

vabi k sodelovanju

- sodelavca z dokončano VII. stopnjo izobrazbe pravne fakultete in z dvema letoma delovnih izkušenj - ali

- sodelavca z dokončano VI. stopnjo izobrazbe višje upravne šole in tri leta delovnih izkušenj.

Zaželene so izkušnje iz upravnih postopkov in lokalne samouprave. Kasneje bo možnost redne zaposlitve, pomoč pri reševanju stanovanjskega problema, ostalo po dogovoru.

Kandidati naj prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in s kratkim opisom delovnih izkušenj pošljejo v 15 dneh pa objavi na naslov KS - s pripisom: RAZPIS - STROKOVNI SODELAVEC.

O izboru bomo kandidate obvestili v zakonitem roku.

AKTIVNOSTI GLEDE OSKRBE Z VODO V NAŠI KRAJEVNI SKUPNOSTI

V novembru je minilo leto dni, odkar veliko črpamo vodo iz vrtine na Homu.

Narejene so bile meritve glede nivoja vode v vrtini - leta je minimalno padel, kar je pokazalo, kako je bila investicija potrebna. V Krajevni skupnosti Šentrupert je še vedno nekaj gospodinjstev in celo zaselkov, kjer je vprašljiva oskrba z vodo. Tako smo z geologom in nekaj domačini pregledali več lokacij za bodoče vrtine in hrame z vodo. Ugotovljeno je bilo, da bi bila smiselna vrtina v Vrheh. Tako bi se lahko iz te vrtine in vodnega hrama preskrbeli z vodo na Malem Cirkniku, glede

na količino vode pa še drugi zainteresirani odjemalci. V izdelavi je že tudi rekonstrukcija vodovoda v Šentrupertu, kar je nujno potrebno. Skratka, potrebe so velike, želje še večje, vse pa je odvisno od dobrohotnosti občinskega proračuna, ki pa je zelo pičel za vse krajevne skupnosti, ne samo za nas.

Milan Prah, vzdrževalec vodovoda

MARTINOVANJE ČLANOV DRUŠTVA UPOKOJENCEV ŠENTRUPERT

Na predlog nekaterih članov upravnega odbora Društva upokojencev Šentrupert, da bi letos drugače organizirali srečanje upokojencev, smo sklenili člane seznaniti, da bi martinovale v Beli krajini na turistični kmetiji odprtih vrat pri družini Simonič. Bilo je veliko zanimanje, zato smo sklenili, da izkoristimo še edino prosto mesto v četrtek, 22. novembra. Res je bilo za martinovanje že malo pozno, saj bi nam lahko vreme zagodlo, a prej ni šlo, saj so imeli vse zmogljivosti zasedene.

Jutri 22. novembra je bilo sicer mrzlo, a se je že zjutraj pokazalo sonce, zato so se še zadnji dvomi o lepem dnevu razblinili. Prijetno vzdušje je bilo že v avtobusu. Ob pogovoru s sosedi in opazovanju lepe narave, obsijane s soncem, je pot do izvira reke Krupe, kjer smo se najprej ustavili, hitro minila. Pri izviru reke smo lahko opazovali posledice zastrupljanja te reke, saj je zaradi spuščanja strupenih snovi vanjo popolnoma mrtva in nekako čudne temno zelene barve.

Do Drašičev je bilo le še približno dvajset minut vožnje. Ko smo prišli na Turistično kmetijo Simonič, sta nas prijazno sprejela zakonca Simonič. Gospodar nam je na kratko predstavil kmetijo, potek obnove do današnjega videza, nato pa je za vse goste natočil

kozarec belega ali rdečega vina - kakor je kdo hotel. Posebna zanimivost je, da ima to vino v sodu pred kletjo, kjer si lahko posameznik kar sam postreže. Po prvem kozarčku pred kletjo smo odšli v okusno opremljen prostor z veliko krušno pečjo v kotu. Ko smo se udobno namestili, so nam družinski člani hitro postregli z doma pečenim kruhom, vinom in nato še z okusnim kosilom. Pri okušanju vin smo kaj hitro spoznali, da je letnik 2001 zelo kvaliteten, zato so bila pogosta naročila; kdor pa ni bil ljubitelj vinske kapljice, je bil navdušen tudi nad okusnim domačim jabolčnim sokom.

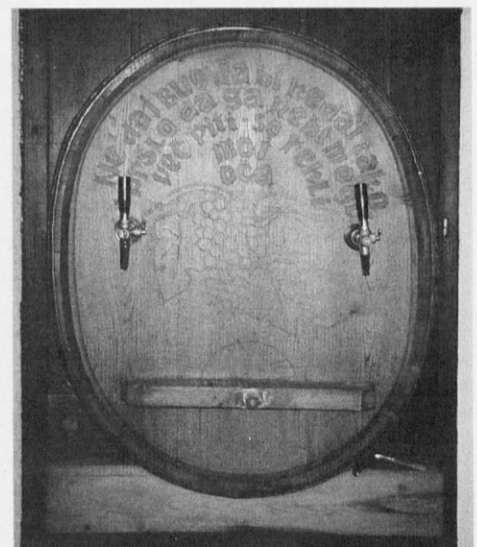
Po kosilu smo odšli do približno 300 metrov oddaljene zidanice, ki je za današnje čase prava znamenitost, ker že 226 let deluje zaradi solidarnosti in medsebojne pomoči vseh vaščanov. Delo in pravila ureditve vaške kleti nam je zelo nazorno in na duhovit način spet prikazal mojster Simonič, nato pa smo poskusili še vino iz soda, kjer imajo shranjeno vino vseh pridelovalcev grozdja iz vasi Drašiči. To je okoli 60 pridelovalcev, ki oddajo vino v skupni sod zadnjo soboto v oktobru.

Po ogledu in predstavitvi zidanice, ki so jo letos obnovili, smo se vrnili na kmetijo in nadaljevali martinovanje ob zvokih harmonike našega člana Jožeta Lokarja;

ni manjkalo petja, plesa in veselega pomenkovanja. Šele ko se je stemnilo, smo se poslovili od prijaznih gostiteljev. V dobri uri in pol nas je šofer Franci Prijatelj varno pripeljal domov. Udeleženci martinovanja smo bili srečni, ker smo preživeli zanimiv dan, hkrati pa smo spoznali lep kotiček naše domovine.

Prepričani smo, da bo to vzpodbuda za vse člane, da bomo naša srečanja v prihodnje samo še pomnožili.

Greta Šiško in Anica Ziherl

Turistična kmetija v Drašičih že s sodom opozarja, da se je treba ustaviti

Foto Justa Urana

PROSTOVOLJNO GASILSKO DRUŠTVO ŠENTRUPERT NE MIRUJE

Ob novem letu imamo navado, da pregledamo opravljeno delo in načrtujemo za nadaljnje delo. Prav je, da o našem delu vedo vsi krajan našega požarnega območja.

Ob počastitvi stoletnice našega društva 1999 smo slovesno prevzeli novo avtociстерno. To je bila velika pridobitev za uspešno delo operative, hkrati pa tudi veliko breme za društvo, saj je treba nenehno vlagati v vzdrževanje in nabavo dodatne opreme.

Po odplačilu dolga, ki je nastal z nabavo avtociстерne, smo morali najprej urediti v gasilskem domu centralno ogrevanje, saj temperatura v garaži tudi v zimskem času ne sme pasti pod 5 stopinj, sicer bi voda v cisterni zamrznila. Potrebno je bilo ves dom izolirati in zapreti kletno etažo, sicer bi toplota uhajala. Nova avtociстерna je zahtevala tudi dodatno izobraževanje, saj delo z moderno tehniko zahteva dobro usposobljeno osebje. Ker so člani društva zaposleni po raznih krajih, moramo imeti tudi več šoferjev D in E kategorije, da je vedno vsaj eden na voljo za vožnjo z avtociстерno.

Za vse gasilce je prav gotovo breme tudi veliko večji DDV, saj vsak strošek poveča skoraj za 20 %.

Tudi tradicionalne gasilske veselice v zadnjih letih prinašajo zelo malo dohodka - delno tudi zaradi poostrene

Ne le ob slovesnostih, vsak dan smo pripravljeni, če je potrebno

kontrolne voznikov v cestnem prometu (peš pa skoraj nihče ne zna iti). Včasih se je na veselicah stočilo več kot 500 litrov vina, danes pa ga je manj kot sto, zato je tudi dohodek ustrezno manjši. Kljub temu pa je treba zagotoviti kvaliteten ansambel (ta je pa drag), če želimo vsaj malo obiska. Tako so veselice bolj le tradicionalno srečanje s krajan. Prihodnje leto nameravamo urediti okolico gasilskega doma, nabaviti še nekaj potrebne opreme za avtociстерno in opraviti vzdrževalna dela v samem domu. Vse to bo spet zahtevalo precejšnja materialna sredstva, ki pa jih

društvo nima, zato se znova obračamo na krajan za pomoč. Ob novoletnem voščilu s koledarjem bo hkrati tudi nabiralna akcija. Prepričani smo, da nam tudi tokrat ne boste odrekli pomoči. Člani društva pač ne delamo samo zase, ampak si prizadevamo, da ob nesrečah čimbolj pomagamo. Ker pa nesreča nikoli ne počiva, moramo biti vedno dobro pripravljeni nanjo, da različne nesreče že v kali zatremo. Za vse razumevanje in pomoč se že zdaj zahvaljujemo in želimo vse dobro!

Franc Novak, tajnik PGD Šentrupert

OB SREČANJU STAROSTNIKOV

Člani odbora Rdečega križa Šentrupert so ob pomoči dobrih krajanov, ki spoštujejo starost in so vedno pripravljeni pomagati, organizirali vsakoletno srečanje starostnikov, kar nam je prišlo že v navado.

Kaj je lepšega kot gledati nasmejane obraze ob srečanju s sošolci, prijatelji, znanci. Ob skromni pogostitvi in bogati pesmi Pevskega zbora vinogradnikov Šentrupert je minilo

popoldne v prisrčnem, veselem razpoloženju.

Še enkrat hvala vsem, ki ste kakorkoli pomagali in osrečili naše prijatelje - starostnike.

Ker smo v prednovoletnem obdobju, vsem želim, da bi bili zdravi in doživeli veliko drobnih srečnih trenutkov!

Marija Brezovar, predsednica

ČLANI GLEDALIŠKE SKUPINE NA EKSKURZIJI NA ČEŠKEM

Letošnje jesenske počitnice smo šentruperski gledališčniki izkoristili za obisk Češke.

Prvi dan smo obiskali zanimivo srednjeveško mesto Češky Krumlov, kjer smo se sprehodili po lepo ohranjenem mestnem jedru in občudovali številne cerkve. Povzpeli smo se še na grad in se sprehodili po čudovitem parku, kjer imajo tudi poletno gledališče. Popoldne smo se ustavili v mestu Češke Budejovice, ki se ponaša z zanimivim trgom. Nadvse pa smo bili navdušeni nad pravljичno zgrajenim gradom Hlobuka, ki je postavljen le nekaj kilometrov naprej in se ponaša z bogatim pohištvom in drugimi umetninami.

Zvečer smo prispeli v prestolnico Prago. Prekrasno osvetljena je na nas naredila izjemen vtis. Naslednji dan smo se sprehajali po čudoviti Pragi in spoznavali njeno zgodovino, bogato kulturno in umetniško tradicijo. Obiskali smo velikanski praški grad Hradčani, ki je pravzaprav mesto zase. V nekdanjem kraljevskem dvoru ima svoje delovne prostore predsednik Vaclav Havel. Na dvorišču praškega gradu smo občudovali mogočno stolnico sv. Vita, ki stoji na ostankih romanske bazilike. Ogleдали smo si tudi del, ki ga je na Hradčanih uredil naš arhitekt Jože Plečnik. V območju gradu smo se sprehodili po znameniti Zlati ulici, kjer nobena hiška ni višja od dveh metrov. V eni od hišk je nekaj časa živel tudi pisatelj Franz Kafka. V zanimivi cerkvi smo si ogledali sakralne predmete neprecenljive vrednosti, po lepoti in vrednosti pa prednjači diamantna monštranca. Obiskali smo še knjižnico, ki je bogata z edinstvenimi starimi primerki. Z gradu je prekrasen razgled po Pragi. Kasneje smo se sprehodili po več kot 500 metrov dolgem Karlovem mostu, na katerem smo srečali številne

glasbenike in druge umetnike, ki dajejo mestu poseben utrip prestolnice, ki živi za kulturo. Tudi sicer smo bili presenečeni nad bogato ponudbo opernih in gledaliških predstav, na katere so vabili na vsakem koraku, še zlasti pa na glavnem Vaclavskem trgu. V samem mestnem jedru smo občudovali mogočne stavbe, ki pričajo o bogati preteklosti češkega naroda. Obiskali smo tudi judovsko pokopališče in sinagogo. Ker ima naš arhitekt v Pragi pomembno mesto, smo obiskali še cerkev, ki so jo zgradili po njegovih zamislih in načrtih.

Naslednje jutro smo še zadnjič občudovali Prago, ki se upravičeno kiti z

nazivom zlato mesto. Zlato je v mestu sicer nekoliko že zbledelo, vendar pa smo bili člani skupine po ogledu enotnega mnenja: Praga je čudovita in zaslužno jo prištevajo med najlepša mesta na svetu.

Ko smo se skozi Brno vračali do avstrijske prestolnice, ki smo jo obiskali v preteklem letu, smo z navdušenjem sprejeli povabilo vodnika, da se po Dunaju sprehodimo in v nočnem času podoživimo spomine.

Utrujeni, vendar polni novih vtisov, in zadovoljni, da smo z zanimivo strokovno ekskurzijo zaključili naše gledališko delo, smo se vrnili v domači kraj.

Zvonka Krištof

Prav zares: zlati spomini na Prago

Foto Zvonka Krištof

DRŽAVNO PRVENSTVO V TAROKU

V soboto, 1. decembra, je bilo na trgu v Šentrupertu zelo živahno, saj so se zgrinjali tekmovalci turnirja za državno prvenstvo v taroku. 93 tekmovalcev se je zbralo v gostilni Jaklič in se zagrizeno borilo za vsako točko. Po štirih kolih napetega vzdušja in osemurnem boju so bili znani tudi zmagovalci, ki so vsi prejeli praktične nagrade, prvi trije pa še pokale in denarna priznanja. Tretje mesto si je priigral Marjan Lapajne iz Novega mesta, drugouvrščeni Nikolaj Erjavec iz Stične, vodja tekmovanja, si je priboril kljuko za avtomobilsko prikolico Ključavničarstva Bartolj, prvič v zgodovini državnih prvenstev Slovenije pa se je zgodilo, da je zmaga pripadla ženskemu spolu - tekmovalki Manji Maksimovič iz Ljubljane; za darilo si je izbrala pečico za kuhanje in pečenje na prostem Kovaštva Koščak iz Kamnja. Med prvimi so ji čestitali starši, tudi sami zagreti igralci taroka.

Med prvih devet so se uvrstili še Marjan Zajc iz Ribnice na Dolenjskem, Božidar Zajc iz Novega mesta, Dušan Zakrajšek z Mirne, Ivan Jelaković iz Hrastnika, Marjan Koštomaj iz Celja in Franc Klemenčič iz Trebnjega.

Prvenstvo je bilo vzorno organizirano, izkazala se je tudi gostilna Jaklič s kmečko pojedino. Naslednji turnir bo na Muljavi 5. januarja; prisostvoval mu bo tudi predsednik Turistične zveze Slovenije, saj bo odslej spadalo prvenstvo pod okrilje Turistične zveze Slovenije.

Bojan Brezovar

Tarok tudi brez vina razgreje

Steklasova pohodna pot - tokrat v sliki

Brez godbe in pevcev ne gre

Ob godbi je korak bolj sproščen

Napetost pred pohodom

Na pravi poti smo

Foto: Boršnar

DOGAJANJA V NAŠI ŽUPNIJI

TUDI V ŽUPNIJI NE MIRUJEMO

Čas hiti s svojo vztrajnostjo in moram priznati, da se zadovoljno počutim, saj zaključujemo leto, katerega letnice se kar nisem mogel privaditi. S težavo sem napisal 2001; upam, da mi bo leto 2002 bolj pri srcu. Tako želim tudi vsem vam, ki prebirate te vrstice.

Jesenski utrip župnije je bil primeren dogajanju v vsej fari. Tudi veroučno leto smo takoj resno zastavili, četudi so si otroci lahko privoščili dve soboti oddiha, da bi bili svojim staršem v pomoč pri pomembnih jesenskih opravilih, kot je, seveda, trgategv, pa še kaj. Kar nekaj uric so lahko doživeli na zahvalnem dnevu v Murski Soboti, mlajši pa na pohodu na Viher, kjer so se izkazali kot dobri prijatelji, ki zmorejo premagati tudi velike napore, zato pa jim je na vrhu pečen kostanj zelo teknil.

Čas pa je tekel v svojem ritmu naprej, tako da smo morali kar pridno sestavljati programe, ki nas vežejo na mesec december, da smo vse pravočasno pripravili za sprejem Miklavža, pred vrati pa so jaslice in končno še vsa organizacija priprave na koledovanje med božičnimi prazniki.

Ob vsem rednem župnijskem delu in teh programih pa smo vso jesen nadaljevali z vzdrževalnimi deli na Križevem potu (temelji kapelic so utrjeni), cerkev na Križevem potu ima poleg utrjenih temeljev sedaj urejeno drenažo, tako da vlaga ne more več škodovati zidovom. V naslednjem letu bomo skušali še ostala dela dokončati.

Podružnična cerkev na Zaloki ima po zaslugi prizadevnih krajanov povsem novo ostrešje z novo kritino in bakrenimi žlebovi. V prihodnjem letu pa nameravamo na Okrogu pri sv. Barbari poleg restavratorskih del zaključiti delo na ostrešju z novo kritino.

Na šentruperski biser tudi nismo pozabili. Načrtovano delo na oknih smo presegli z originalno zasteklitvijo severne strani župnijske cerkve, kakor tudi s talnim zidcem in portalom zakristije, prihodnje leto se bomo lotili južne in severne strani na gotskih oknih. Dober

opazovalec bo lahko ugotovil, kako biser vsako leto pridobiva prvotno značilnost.

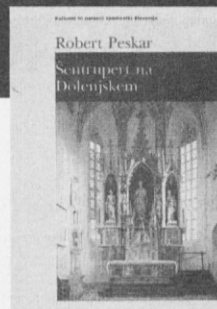
To je le nekaj utrinkov, ki so pomembni za celoten kraj v tej naši prelepi dolini. Vse, kar naredimo, pa je delež vas vseh, spoštovani krajanje župnije Šentrupert.

Mirko Simončič

IZ KULTURNE DEDIŠČINE

PREDSTAVITEV VODNIKA ŠENTRUPERT NA DOLENJSKEM

Pestra zgodovina Šentruperta in okolice, predvsem pa veličastna gotška lepota, ki je ena izmed najlepših in največjih gotških cerkva na Slovenskem, sta navdihnili mag. Roberta Peskarja, da je naš kraj v sliki in besedi predstavil v zbirki Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, ki jo izdaja Uprava Republike Slovenije za kulturno dediščino.

V uvodnem delu nas avtor seznanja z zgodovino našega kraja in okolice, največji del pa nameni predstavitvi župnijske cerkve svetega Ruperta. Avtor naniza pomembne zgodovinske podatke, predstavi gradnjo zvonika in prezbiterija; v nadaljevanju se osredotoči na dokončanje zvonika ter predstavi gradnjo ladijskega dela, obokanje ladje in poslikavo oboka leta 1497; prikaže še predelavo in obnovo cerkve. Posebno pod poglavje nameni vodniku po cerkvi, v katerem predstavi oltarje, slike, kipe, nagrobnike in druge posebnosti, ki jih v naši gotški lepotici lahko še danes občudujemo. V naslednjih dveh poglavjih avtor predstavi pokopališko cerkev sv. Križa in najvidnejša znamenja, ki so se ohranila v našem kraju oziroma v neposredni okolici. V zadnjem poglavju podrobneje predstavi grad Škrljevo.

Knjižico ŠENTRUPERT NA DOLENJSKEM lahko kupite v prostorih naše krajevne skupnosti ali v župnišču.

Slovesna predstavitev 202. vodnika ŠENTRUPERT NA DOLENJSKEM je bila v naši cerkvi 10. novembra 2001. Že voditelj Marko Kapus je poudaril pomen vodnika, v katerem je prvič v knjižni

obliki samostojno predstavljena župnijska cerkev kot najvidnejši kulturni spomenik našega kraja.

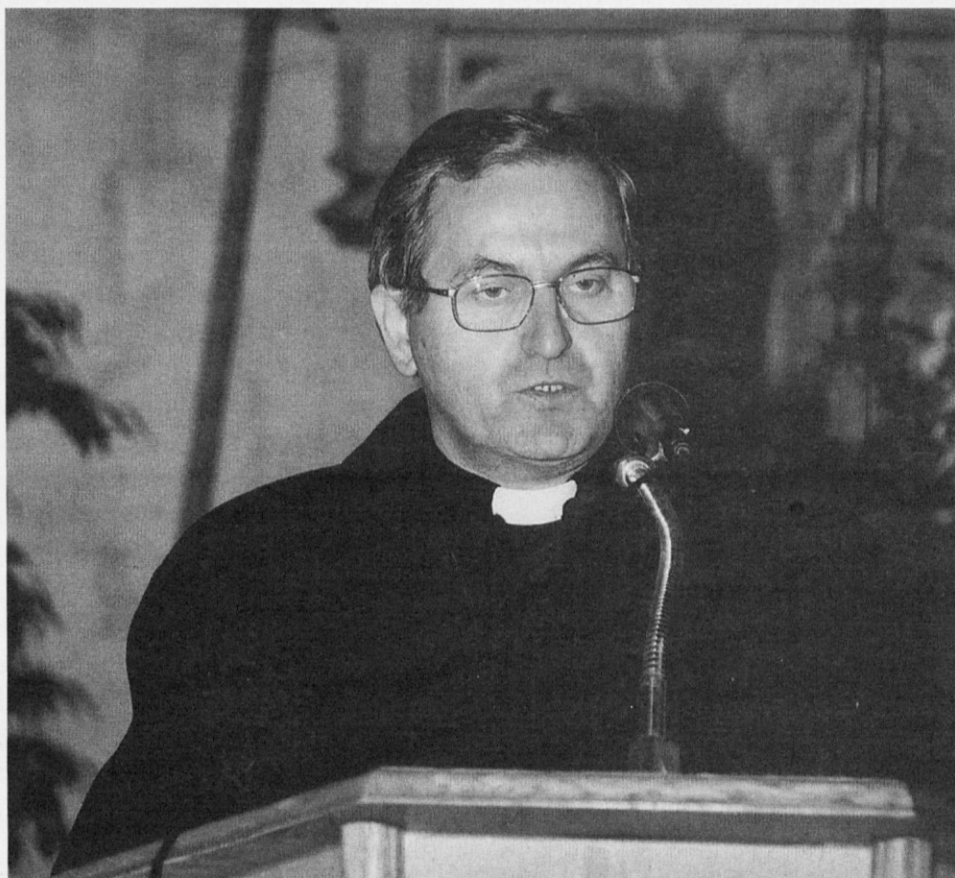
Ob prijetnem glasbenem programu, ki so ga pripravile domačinke - organistka Mira Ramovš in članice pevske skupine Cantamus - ter gostja čelistka Kaja Kapus, je zbrane najprej nagovoril župnik Mirko Simončič, ki se je zahvalil vsem krajanom, ki so poleg ministrstva za kulturo in trebanjske občine pomagali pri obnovi naše cerkve. Še zlasti se je za pomoč zahvalil naslednjim podjetjem: Plasta, Franci Freljih; Mons, Jože Anderlič in Bonum, Silva in Božo Jurglič. Direktor Uprave RS za kulturno

dediščino Stanislav Mrvič je pohvalil vzorno sodelovanje med KS Šentrupert, župnijo in njihovo ustanovo, ki pomaga vzdrževati in ohranjati našo kulturno dediščino.

Urednica zbirke Biserka Ribnikar je na kratko predstavila zbirko in njen pomen v slovenskem prostoru. Na koncu je avtor publiko s prepričljivim in zanosnim nastopom predstavil značilnosti in nova spoznanja, ki jih je na strokoven, vendar poljuden način predstavil v sliki in besedi tudi v knjižici.

O tem v nadaljevanju piše avtor sam.

Zvonka Krištof

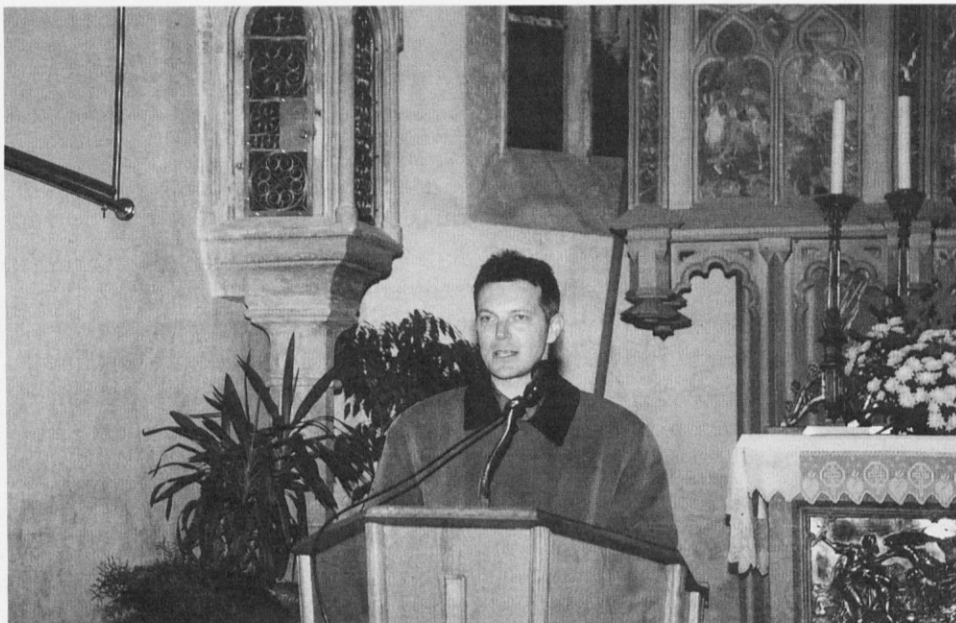

Župnik Mirko Simončič uspešno nadaljuje poslanstvo

ŠENTRUPERT NA DOLENJSKEM

Naselje Šentrupert je svoje ime dobilo v 14. stoletju po cerkvenem patronu sv. Rupertu, prvem škofu v Salzburgu. Prej se je imenovalo po gradu Škrljevo, kjer je bilo v visokem srednjem veku upravno središče obsežne posesti. Leta 1044 je dotedanja lastnica koroška grofica Hema Breško-Seliška oziroma Ema Krška to posest podarila svoji cerkveni ustanovi samostanu benediktink v Krki na Koroškem, od leta 1072 krški škofiji, ki je bila cerkveno podrejena nadškofiji v Salzburgu. Ravno te okoliščine so botrovale, da je bila nedaleč od gradu zgrajena prva cerkev, ki se je zelo kmalu razvila v eno najpomembnejših (pra)župnij na Dolenjskem. Velik pomen župnije se je odrazil tudi v njeni mogočni arhitekturi, ki je plod skorajda sto let trajajoče gradnje kot posledice prizadevanj tedanjih fevdalnih posestnikov, župnikov in seveda širše župnijske skupnosti, se pravi prednikov današnjih faranov. Takšne cerkve navadno srečujemo v mestnih okoljih (Maribor, Kranj), kjer odražajo moč in dvig meščanstva, ki se je ravno v času pozne gotike začelo zavedati svojega gospodarskega in družbenega pomena. V primeru župnijske cerkve v Šentrupertu, ki ni imelo niti trških pravic, pa lahko le ugibamo o ambicijah najverjetnejšega pobudnika gradnje, to je celjskega grofa Hermana II. Celjskega, ki je leta 1393 pridobil patronat nad župnijo.

Kakorkoli že, na začetku 15. stoletja so cerkev zasnovali kot ambiciozno v celoti obokano (verjetno dvoladijsko) prostornino, vendar so zgradili le zvonik z zvezdasto obokanim pritličjem, dolgi zvezdasto-rombasto obokan prezbiterij z zunanjimi oporniki in vzhodno steno ladje. Delo so izvedli stavbarji iz nasledstva Petra Parlerja iz Prage, ki so na Slovenskem okoli leta 1400 ustvarili

Mag. Robert Peskar o gotski cerkvi še ni rekel zadnje besede

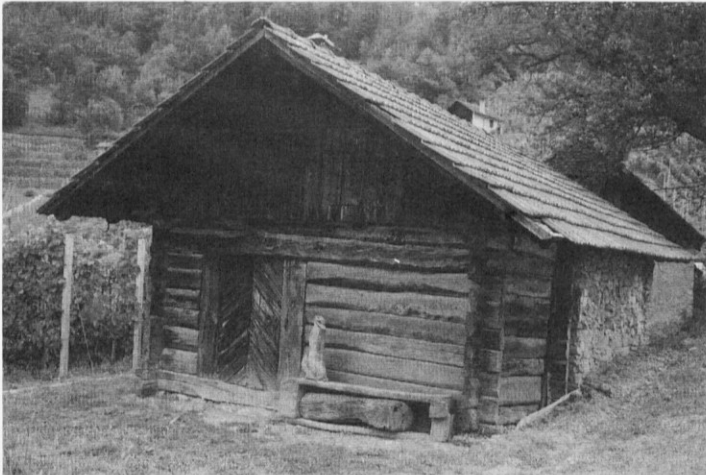
vrsto pomembnih spomenikov (Ptujška gora, Hajdina, Maribor, Celje), ki po kvaliteti sodijo med vrhunska dela tedanje Evrope. Z gradnjo so nadaljevali sredi 15. stoletja (zvon 1474, posvetitev 1482). Dela so dokončali leta 1497 (posvetitev 1520), v času župnika Jakoba Auerspergerja, ko so ladjo obokali z zvezdastimi oboki, ki rastejo iz treh parov oktogonalnih slopov, s čimer so vzdolžno usmerjeni ladijski del modernizirali v triladijsko dvorano po vzoru gorenjskih dvoranskih cerkva. Sočasno z gradnjo oboka v ladji je tako imenovani Podpeški mojster (Podpeč pod Skalo v župniji Sv. Križ - Gabrovka) cerkev tudi poslikal. Freske so prvotno verjetno krasile predvsem prezbiterij in obok ladje, a so ohranjene le na oboku ladje, kjer jih prekriva leta 1897 nastala poslikava Matije Koželja. Pomembno je, da se je posrečilo ugotoviti naročnika te pozno gotske poslikave; to je bil tedanji šentruperski vikar Fabijan Paroll, ki je bil hkrati javni notar v Novem mestu in kanonik novomeškega Kapitlja, h kateremu je bila šentruperska župnija od leta 1493 podrejena. Kljub novemu podrejenemu statusu župnije pa je sama arhitektura šentruperske cerkve še naprej predstavljala zgled številnim cerkvam, med njimi tudi kapiteljski v Novem mestu.

Cerkev je v drugi polovici 19. stoletja, ko je nastala vsa notranja oprema, doživela le nekaj manjših predelav, ki pa njene arhitekturne veličine še zdaleč niso okrnile. Je pa zob časa po petih stoletjih nekoliko načel nekdanji sijaj cerkve. Vendar se lesk zagotovo že vrača z že začetimi restavratorskimi deli pod vodstvom Zavoda za varovanje naravne in kulturne dediščine Novo mesto oziroma s pomočjo Ministrstva za kulturo, župnijskega urada in drugih, ki ta dela finančno podpirajo. Že danes pa lahko rečemo, da bo župnijska cerkev v Šentrupertu, na katero bi bilo upravičeno ponosno vsako evropsko mesto, skupaj z ostalo kulturno dediščino v prihodnosti predstavljala pomembno duhovno in materialno osnovo za širši razvoj in razcvet kraja.

Robert Peskar

DEDIŠČINA VINSKIH KLETI IN STISKALNIC ZA GROZDJE V ŠENTRUPERSKIH VINORODNIH GORICAH

Na vinogradniških goricah okoli Šentruperta se je do danes ohranila bogata vinogradniška stavbna dediščina. Najstarejše in najbolj pogoste vinske kleti v preteklosti (približno do sredine 19. stoletja) so bili leseni hrami. Zgrajeni so bili iz bukovih in hrastovih tesanih brun ali plohov. Hrami so bili navadno eno- ali dvonadstropni z vinsko kletjo in prešnico. V hram so vodila vrata iz hrastovega ali smrekovega lesa z lesenimi tečaji in s kovano ključavnico. Narejena so bila iz vertikalnih desk, skupaj zbitih, nanje pa so bile z zunanje strani pribite manjše tanjše deske, razvrščene v obliki romba ali ribje kosti, kar jim je dajalo poseben dekorativni videz. Hrami so imeli slamnato streho, ki je bila na obeh koncih slemenena zaključena na čop. Nekatere hrame so morda zaradi varnosti pred požarom in zaradi vzdrževanja hladu dodatno obzidali s kamnom, kot je na primer Peterlinov hram na Malih Selih.

Peterlinov hram bi bilo potrebno zaščititi

Mlajši tip vinske kleti predstavlja zidana klet ali zidanica. Na obravnavanem območju se začne večja gradnja zidanic v drugi polovici 19. stoletja. Zidanice so različnih dimenzij in tipov, kar je bilo med drugim odvisno tudi od lege in socialnega položaja lastnika. Manjše kmetije so imele preproste pritlične enoprostorske zidanice, s tlorisom približno 4 x 4,5 metra. Praviloma so delno vkopane, s slemenom pa orientirane pravokotno na breg. V osi daljše stranice imajo vhod v notranjščino skozi dvokrilna lesena vrata. Z brega imajo v zatrepu vhod v podstrešje, kjer so navadno hranili kolje za vinograd. Za večje kmetije so značilne po tlorisu večje, približno 5 x 7 metrov velike zidanice, ki so bile zasnovane kot pritlične ali vrhkletne stavbe. Eno- nadstropnih zidanic - razen Staretove zidanice na Apenniku - ni bilo. Pritlične zidanice so imele dvonadstropno zasnovo.

Imele so vinsko klet za shranjevanje in nego vina ter prešnico s stiskalnico za grozdje in mizo z lesenimi klopmi. Vrhkletni tip zidanice ima v pritličju vinsko klet, nad njo pa prešnico. Zidanice so bile grajene iz lomljenega kamna in so bile praviloma ometane. Vogale so imele zgrajene iz obdelanega kamna v obliki šivanega roba. Do začetka sedemdesetih let 20. stoletja je bila večina vinogradniških stavb krita še s slamo. Pred drugo svetovno vojno so bile z opeko krite le redke zidanice. Po drugi svetovni vojni so nekateri kmetje zamenjali slamnato kritino z doma narejeno betonsko kritino. Nepogrešljiv del vinskih kleti so bili vodnjaki - kapnice, ki so jih ob stavbi ali v njej zgradili v večji meri šele po drugi svetovni vojni. Do tedaj so tukajšnji kmetje rabili vodo iz stoječih ali delno izvirčnih luž, ki so se nahajale po vinskih goricah.

Notranjo opremo zidanic in hramov so v preteklosti sestavljale različne vinske posode in priprave. Ob eni od sten so na gantarjih ležali veliki hrastovi sodi in kadi, ob njih nekaj brent, "lej" (lesena ali plastična posoda za pretakanje mošta v sod), "štulc" (lesena posoda za prestrezanje mošta pri stiskanju grozdja), lesena ali bakrena škropilnica in mlin. Na eno od sten je bila pritrjena polica, na kateri so stali polič, kozarci, trtne škarje, kipilne vehe, lesen ali bakren žveplalnik, lesene pipe, cepilne klešče, ključi za sode, kladivo za nabijanje okvirjev pri sodih ... V kotu pa je bilo na steno prislonjeno orodje za obdelovanje vinograda: kopača, "štiharica", motika, kramp, lopata. Do začetka sedemdesetih let je bilo vinogradniško posodje v zidanicah in hramih v okolici Šentruperta še večinoma leseno. Po letu 1970 se začne na obravnavanem območju vse bolj uveljavljati plastična posoda. V zadnjem obdobju, po letu 1990, se vse bolj uporabljajo tudi cisterne iz nerjavečega železa. Sestavni del notranje opreme vinogradniških stavb sta bili še miza s klopmi in lesena preša oziroma stiskalnica za grozdje, ki pa sta praviloma stali v prešnici.

Lesene preše so bile na Slovenskem sicer v rabi že od antike, vendar pa so jih pri nas do druge polovice 18. stoletja imeli v lasti predvsem posvetni in cerkveni zemljiški gospodje. Šele v drugi polovici 19. stoletja postanejo tudi del kmečkega sloja. Na vinskih goricah okoli Šentruperta so bili v preteklosti razširjeni trije tipi tradicionalnih preš: preša na enega ali na dva ovna predstavljata starejši tip preš. Takšne preše so danes le še redko kje ohranjene, saj so jih prenehali rabiti že pred drugo svetovno vojno. Drugi tip preš - preša na kamen - je mlajšega nastanka in je bila v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja ponekod še v rabi. Najstarejši primerki tipa preš na obravnavanem območju sodijo v drugo polovico 19. stoletja, največje število jih je ohranjenih iz druge

polovice 20. stoletja. Izdelali so jih lokalni sodarji in kolarji. V okolici Šentruperta je bilo znanih kar nekaj izdelovalcev preš na kamne. Med njimi so bili najbolj znani Jože Rojc iz Rožne doline, France Tomažin iz Mačka in Avguštin Uršič iz Škrljevega.

S pojavom tovarniško izdelanih preš z železnim mehanizmom in vijakom ter okroglim lesenim košem v obdobju med obema vojnoma so začele tradicionalne preše vse bolj izgubljati na nekdanjem pomenu. Danes le še redki z njimi stiskajo grozdje, mnoge med njimi danes hranijo zgolj za okras in kot spomin

Rugljeva zidanica kljubuje času

V Rugljevi zidanici

na nekdanje čase - ali pa so prepuščene propadanju in pozabi. Med raziskavo vinogradniške dediščine v Šentrupertu in okolici se je izkazalo, da je vinogradniška dediščina v teh krajih izjemno bogata. Zelo dobro je še ohranjena stavbna dediščina. S spomeniško-varstvenega zornega kota je potrebno omeniti zlasti Peterlinov hram z Malih Sel iz druge polovice 18. stoletja, Rugljevo zidanico z Okroga iz 1865 in Livkovo zidanico s Homa iz druge polovice 19. stoletja. Prvi dve stavbi imata kvalitete kulturnega spomenika in bi ju bilo potrebno predlagati, da bi ju razglasili za kulturni spomenik, medtem ko je bila Livkova zidanica pred kratkim že razglašena za kulturni spomenik lokalnega pomena. Poleg tega se je v starih zidanicah do danes ohranila zelo bogata stara vinogradniška oprema. Zaradi tega bi bilo potrebno razmišljati, da se v lokalni skupnosti ali pri posameznih lokalnih društvih pridobijo posamezni kvalitetni predmeti vinogradniške dediščine in se z njimi obogati stalno zbirko kmečkega orodja v Barbovi graščini na Veseli Gori. Zbirka je ravno na področju vinogradništva izredno pomanjkljiva in bi jo bilo potrebno v tem delu v sodelovanju s strokovnjaki ustrezno dopolniti - še posebej s poudarkom na starih tradicionalnih prešah, ki jih danes - žal - povsem neprimerno postavljamo na prostem, navadno v križišča, da potem služijo za smerokaz obiskovalcem vinskih gor.

*Konservator ZVNKD Novo mesto Dušan Štepec,
univ. dipl. etnolog in kult. antropolog ter prof. umetnostne zgodovine*

Livkova zidanica pa je spomeniško že zaščitena

OHRANIMO SLOVENSKI KOZOLEC

Omenili smo že, da se je Projektna skupina iz Žirovnice, ki želi ohraniti slovenski kozolec, 29. septembra ustavila tudi pri nas pod najlepšim slovenskim kozolcem na Bistrici.

Vodja skupine Slavko Mežek si že kar precej let prizadeva, da bi ohranili slovenski kozolec.

Prvo vidno prizadevanje je bilo že 1993. leta, ko je izšla monografija o kozolcu v dvojezični izdaji z naslovnico - Simončičev kozolec na Bistrici. Knjiga je bila najprej predstavljena pod našim kozolcem, nato pa še v številnih slovenskih krajih. Sledil je posvet o kozolcih v Stari Fužini v Bohinju; na njem je sodelovala tudi Osnovna šola dr. Pavla Lunačka, saj je novinarski krožek v januarju 1995 izdal trijezično izdajo Doživetja pod kozolcem. (Novinarski krožek je za to glasilo dobil priznanje na Celjskem sejmu.)

Zagretemu Slavku Mežku je uspelo, da je projekt Poti kulturne dediščine zakonsko uredil, ob peti obletnici prizadevanj pa je hotel z obiskom v krajih, kjer so znameniti kozolci, osvežiti pomen slovenske preproste arhitekture, ki pa je edinstvena

Kozolec toplar - naš skupni ponos Foto: Miro Brezovar

Arhitektu Rupertu so tudi kozolci ljubezen Foto: Miro Brezovar

v svetu. Po mnenju Slavka Mežka so najlepší kozolci toplarji prav v Mirnski dolini; ne moremo vseh zaščititi, prav pa bi bilo, da bi ohranili najlepše.

Če bomo znali ceniti kulturno dediščino, se lahko zgodi, da bodo vsaj nekateri kozolci toplarji v okviru Unicef kulturna dediščina vsega človeštva.

Za vzpodbujanje pa bodo najboljše ohranjeni kozolci nosili tudi ploščico z napisom Ohranimo slovenski kozolec. Prvi v naši dolini je tako ploščico dobil prav Simončičev kozolec toplar na Bistrici.

Letošnja prireditev pod kozolcem je bila splet domačnosti; kdor koli je prišel, mu ni bilo žal, saj se je ob srečanju s starimi znanci marsikomu razveselilo oko.

Da pa je bilo še bolj domače, je poskrbelo Turistično društvo Šentrupert s prigrizkom - pa tudi Cviček od fare - naša razpoznavnost - ni manjkala.

Jože Zupan

AKTUALNO

PRAZNIČNE PRIČESKE

Bližajo se praznični dnevi, ko želimo biti še posebej urejeni. K takemu videzu veliko pripomore urejena in zanimiva pričeska. V Šentrupertu imamo kar tri frizerske salone, kjer uredijo naše lase in nas polepšajo: Frizerski studio B, Frizerstvo Tina Tušek in Frizerski studio Olga. Frizerke sva povprašali, kakšne pričeske so letos moderne, in kaj bi svetovale za praznično pričesko.

Bernarda Uršič, ki ima svoj salon v novih prostorih v stavbi v bližini šole, nam je za praznične dni podala dva predloga, in sicer enega za kratke in enega za dolge lase.

Bernarda pravi, da se je striženje v zadnjih letih razvilo v pravo umetnost in postalo najpomembnejši del postopka oblikovanja pričeske. Pri izbiri pričeske ni pomembna samo njena oblika, pač pa predvsem oblika obraza osebe, ki bo to pričesko nosila, želje stranke in njene osebnostne lastnosti. V njenem salonu pri oblikovanju pričesk vse to upoštevajo.

Za kratke lase predlaga zanimivo pričesko z asimetričnim striženjem, ki jo v njenem salonu strokovno oblikujejo. Kratko pristrižene lase lahko še pobarvajo. Letošnja moda narekuje tople jesenske barve, kot so zlato blond, rjava in nežne bakrene barve.

Za dolge lase pa lastnica salona pravi, da so letos v modi ekstravagantne pričeske. V njenem salonu dolge lase operejo, na pol posušijo s sušilnikom in zlikajo z likalnikom za lase. Nato jih razdelijo na pet delov. Sprednji del - razen fru-fruja in nekaj pramenov - počesejo strogo nazaj in spnejo z lasnicami. Ostale štiri dele pa zvijejo v na pol oblikovane fige, tako da konice nagajivo štrlijo. Dokončno jih oblikujejo z gelom in močnim lakom. Konice lahko poživijo tudi z barvnimi spreji.

V Frizerskem studiu B vedno poskrbijo, da je pričeska videti urejena in skladna z željami stranke. Bernarda Uršič se zaveda, da jim pričesk in modnega stila ne more vsiljevati, skuša pa strankam svetovati.

V Frizerskem salonu Tina Tušek svetujejo, naj bodo pričeske za praznične dni drugačne in zanimive, kar vpliva tudi na privlačnost osebe. Za svečano pričesko vam naredijo romantične kodre, ki so še zlasti primerni za daljše lase. Kodre lahko poudarijo z raznimi geli in s kremami za lase, lahko pa tudi s svetlečim sprejem.

Moškim lahko v salonu oblikujejo zanimivo pričesko. Frizerka pravi, da so letos modni daljši lasje, ki jih je mogoče z briljantino namazane počesati nazaj. Vsaj za silvestrovo lahko tudi moškim obarvajo lase z barvnim prelivom.

Najmlajši frizerski salon v Šentrupertu je Frizerski studio Olga. Lastnica vam uredi klasično pričesko ali tako, ki sledi modnim smernicam. Strokovnost in kvaliteta ter vaše zadovoljstvo so vodilo pri njenem delu, zato vas vabijo, da se tudi za pričesko v prazničnih dneh prepustite negi in oblikovanju frizerke strokovnjakinje.

Zvonka Krištof in Gabrijela Šturm

VRTEC ČEBELICA VABI

Ko smo skoraj pred dvema letoma odprli povečani vrtec, nas je bilo sprva kar strah, saj kar nekaj mesecev novi oddelek ni bil polno zaseden. Zdaj je ta strah že davno mimo - še več: spet je kar nekaj časa treba čakati, da lahko ugodimo prošnji staršev. Kako je resnično še potreba po prostih mestih, se najlažje vidi po tem, kako so starši z veseljem sprejeli odločitev, da bomo za vse, ki niso v vrtcu, osemkrat letno imeli dan odprtih vrat. Res je bilo doslej šele trikrat, vendar zadosti, da spoznamo, kako je potrebno marsikaj nuditi vsem predšolskim otrokom. Ob tem se kažeta dve vrednosti: na eni strani je pripravljenost vzgojiteljic, na drugi strani pa vedoželjnost malčkov, ki tedaj, ko so v vrtcu, mamic prav nič ne pogrešajo. Tako se ustvarja sproščenost, ki je pripomogla, da za otroke ni nobenih bistvenih težav pri prehodu iz domačega okolja v vrtec, prav tako pa je ublažen prehod iz predšolskega obdobja v šolsko obdobje.

Vrtec pa je v tem obdobju dobil tudi prijaznejšo zunanjo podobo. Ob pomoči Občine Trebnje in družbenega okolja postaja tudi okolica vedno bolj privlačna in polna. Prvo darilo je bila gugalnica; kar težavno je bilo povedati, da je to samo za predšolske otroke (ne pa za odrasle, kot se je rado dogajalo v poletnih večerih), zato je "zrasla" še ena gugalnica za učence prvega in drugega razreda. Prav gotovo pa je veliko veselja prinesel tudi tobogan - malčki mnogokrat pokažejo spretnost, ki bi jo prisodili le šolskim otrokom.

V vrtcu se vedno nekaj tudi dogaja; še vedno je živ spomin na kostanjev piknik, malčke je

V ŠOLI IN OKROG NJE

Pokrita terasa je že neštetokrat prav prišla

navdušil obisk lovca Mira Huča, še posebej radosten pa je bil Miklavžev dan, ko je vrtec (in tudi vse učence na razredni stopnji) obiskala priznana pesnica, pisateljica in pravljíčarka Anja Štefan. Redke odrasle je še posebej prepričala, da tudi odrasli radi prisluhnemo pravljíci.

Na toboganu je vedno veselo

Nekoč je bilo ...

Decembar je bil nenehno v dogajanju - osrednja pozornost je bila usmerjena v slovesno pričakovanje vseh praznikov - naj bo Miklavž, Božiček ali dedek Mraz. Pod spretnim mentorstvom odraslih je postajal bivalni prostor še bolj slovesen. Tudi za dedka Mraza smo se naslonili predvsem na lastne sile; tako smo znova potrdili, da je najbolj prisrčen nastop, če nastopijo domači - tako iz vrtca kot iz šole.

Prostorsko stisko v vrtcu bo lahko ublažil šele prehod na devetletno osnovno šolanje v šolskem letu 2003 / 2004; pravzaprav se bo takrat prostorska stiska prenesla na šolo. Vendar pa je treba upati, da bi se vsaj do 2004. leta tudi za šentrupersko šolo pridobili dodatni prostori. To je še posebej pomembno tudi zato, ker se na našem področju število otrok večja, vzpodbudno pa je tudi, da se učenci iz našega šolskega okoliša, ki so nekdaj obiskovali sosednji šoli, vračajo na matično šolo.

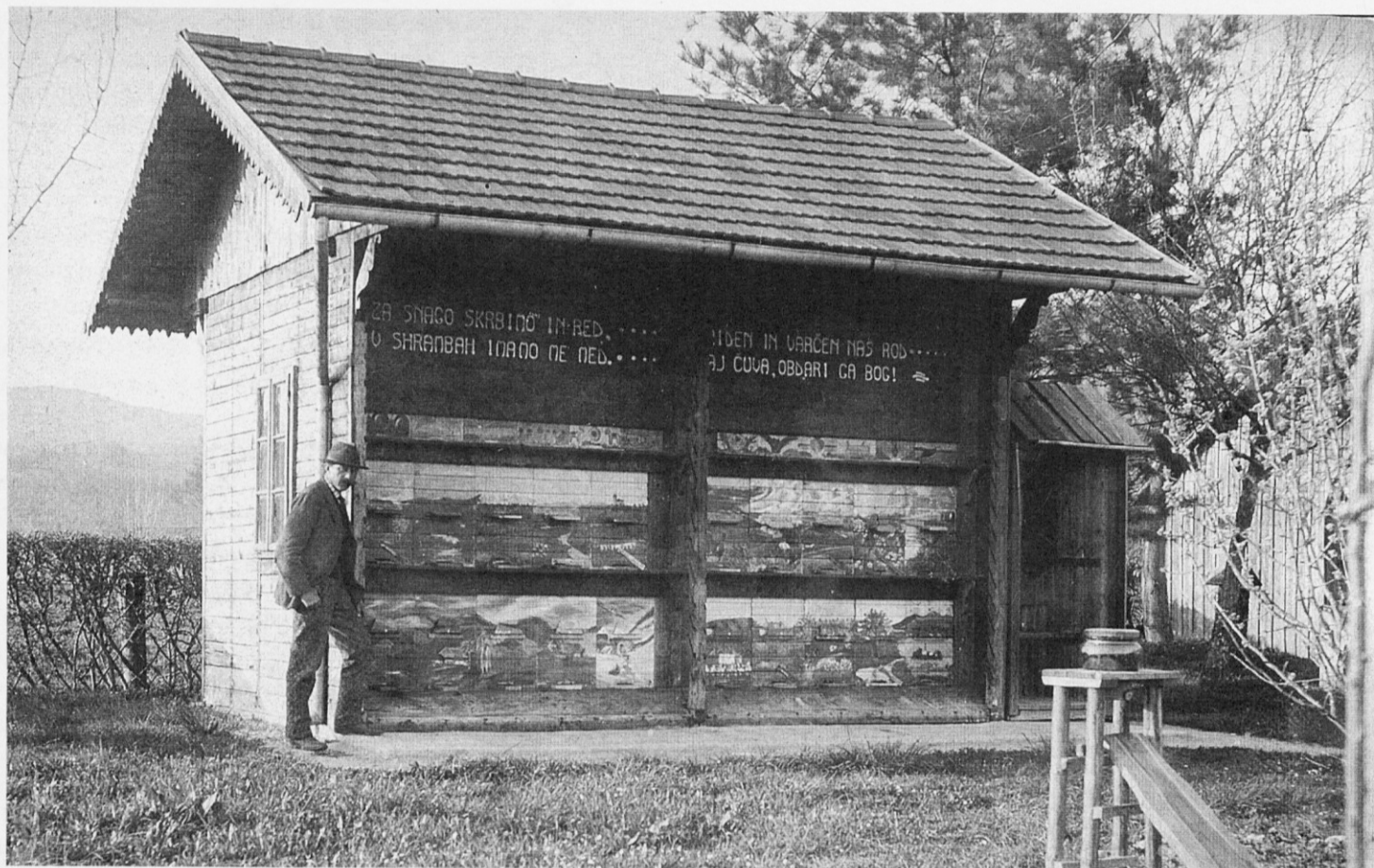
Jože Zupan

... in Anja Štefan

Foto: ASJA

KORENINE NAŠE PRETEKLOSTI

Lunačkov čebeljnak iz leta 1923

Na šoli dr. Pavla Lunačka v Šentrupertu si od nekaj prizadevamo, da bi vse dobro iz preteklosti vtkali za sedanjost in še posebej za prihodnost. Šentrupert je prav z bogato kulturno dediščino vrednota. Da ne bi preveč šlo v pozabo, na šoli pripravljamo novo delo KORENINE NAŠE PRETEKLOSTI, ki naj bi izšlo do kulturnega praznika, in tako pripomogli, da bi se vrednote preteklosti tudi ohranjale. Zbornik je zamišljen kot zbirnik dela strokovnjakov, učiteljev in učencev; v prepletu generacij je tudi upati, da se bo tako več ohranilo. To je važno tudi zato, ker je velikokrat čas neusmiljen in kdaj tonejo vrednote v pozabo.

ZBORNİK bo razdeljen v deset sklopov:

Najprej bo predstavljen zgodovinski pogled na to pokrajino - kakor sta jo videla Janez Vajkard Valvasor in dr. Marko Marin. Pričevanje dr. Marina - tekst je bil pripravljen v okviru Celostnega razvoja podeželja in obnove vasi - je še posebej dragocen, saj je zgoščeno prvič prikazana vsa zanimiva zgodovina, ki znova potrjuje, kako je naše področje v preteklosti imelo pomembnejšo vlogo kot danes.

Mirnski dolini večkrat rečemo dolina gradov - za nas je še posebej zanimiv škrljevski grad, saj edino njega lahko še rešimo propadu - srčno si želimo, da ne bi tudi ta grad doživel usode Rakovnika in Doba.

Slikovitost naši pokrajini dajejo številne cerkve, zgrajene v različnih umetnostnih slogih in obdobjih. Prav gotovo je najbolj zanimiva gotska cerkev v Šentrupertu, ki smo jo nedavno поблиže spoznali tudi skozi delo mag. Roberta Peskarja.

S Šentrupertom so povezane številne osebnosti, ki so s svojim delom bistveno zaznamovale širše območje. Dolg bi bil seznam, če bi hoteli vse predstaviti; dotaknili se bomo le Eme Krške, Skedlov in Barbov rod ter Ivana Steklasa. Prav zgodovinar Steklasa je zelo zaslužen, da je marsikaj ohranil iz preteklosti, in nam dal, kot večkrat pravimo, zgodovinski spomin.

Brez sodelovanja strokovnjakov - umetnostne zgodovinarke Majde Frelih Ribič in dr. Marka Marina - bi bil ta zapis zelo skromen.

Med gradivom je tudi zanimiv zapis grofa Barbo, kako je nastala Nemška vas - današnja Slovenska vas. Vrednost je

tudi v tem, da se je ta v nemškem jeziku pisana knjižica ohranila na šoli v zapuščini upravitelja Matije Brezovarja.

V osrednjem delu je pozornost namenjena tudi bivalnim prostorom, predvsem pa bomo znova obudili pomen kozolcev toplarjev, saj so kot ljudska umetnost del naše kulturne dediščine.

Kdorkoli bo govoril o čebelarstvu v Mirnski dolini, ne bo mogel mimo dveh imen slovenskega čebelarstva; to sta Peter Pavel Glavar v 18. stoletju in Aleksander Lunaček v 20. stoletju. Lunačkov čebelnjak ob šoli pri starejših krajanih še vzbuja spomin na tega velikega učitelja in čebelarja.

V zadnjem delu pa je pozornost namenjena besedi - najprej je poudarek šentruperskemu narečju, ki ga je strokovno obdelala naša dr. Vera Smole, nato pa je "brskanje" po ljudskem izročilu.

V arhivu novinarskega krožka so se ohranili zapisi ledinskih in krajevnih imen ter domača hišna imena. Čeprav je od zapisa minilo le 12 let, je vendarle čutiti, da je tudi medtem kakšna stvar tonila v pozabo.

Prava ljudska pesem je pri nas zelo redka. Je pa zelo pogosto stapljanje ponarodelih in ljudskih pesmi. Posebno začetek pesmi je največkrat znan motiv pesnika, ki ga je ljudstvo sprejelo za svojega, nadaljevanje pesmi pa je sad ljudske modrosti. Tudi različne zgodbe imajo pridih, da je bilo podobno že kdaj vsaj v odlomku povedano.

Danes prehrani namenjamo večjo pozornost kot nekaj. Četudi nam prehranska industrija nudi vedno več že pripravljenih jedi, se radi vedno bolj oziramo tudi v preteklost. Tako je bil ob anketi o prehrani naših dedkov in babic ter zgodovinski raziskovalni nalogi marsikakšen recept jedi, ki jo danes komaj poznamo - mlajši rod pa še posebej ne. Da bi tako jedi rešili pozabe, posredujemo nekaj receptov - tudi zato, da bi se jedi obnovile.

Za konec pa je še nekaj razgovorov s krajanji, ki nimajo te pokrajine radi samo z besedami, pač pa jo imajo v srcu.

Čisto na koncu pa bo znova beseda o Dolenjski, pa tudi o samem Šentrupertu, njegovih koreninah šolstva in ob spoznanju, da je vse treba odeti v besedo, če hočemo, da ne bo pozabljeno.

Zavedamo se, da nobeno delo ni popolno - začetek začetka pa vendarle je. Morda pa bo kdo le izluščil naše temeljno sporočilo: Radi imejmo to pokrajino! Bodimo ponosni na Šentrupert z okolico! Če pa hočemo, da bomo napredovali, moramo v načrtovanje življenja povzeti tudi vrednote preteklosti.

Jože Zupan, urednik

PLAKAT MIRU

Lions klub Trebnje se je tudi letos vključil v mednarodno akcijo mladih PLAKAT MIRU; z njim mladi izražajo svoje videnje, kako bi svet v miru marsikaj dosegel. Pri natečaju so sodelovali učenci Osnovne šole Trebnje in dve skupini z Osnovne šole dr. Pavla Lunačka Šentrupert ob mentoricah Marjanci Ogrinc in Marti Repnik. Izdelki so bili preprosti, a iskreno izpovedani, hkrati pa po kvaliteti zelo izenačeni. Zato komisija ni imela lahke naloge, ko je morala iz vsake skupine izbrati najboljšo delo. Pri šentruperskih izdelkih sta prevladali risbi Sabine Starina in Urške Uršič.

Odprtje razstave 10. decembra je bilo odeto v nepozaben glasbeni dogodek - koncert Mešanega pevskega zbora Krka iz Novega mesta pod umetniškim vodstvom prof. Sonje Čibej. S pesmijo evropskih narodov in še posebej s slovensko ljudsko pesmijo so ustvarili vzdušje, ki je odmevalo v posamezniku še dolgo po koncertu.

Koncert je bil darilo udeležencem razstave; še vedno pa si lahko ogledate razstavo v avli Centra za izobraževanje in kulturo v Trebnjem. Ne bo vam žal.

Jože Zupan

SMEH V ŠOLSKIH KLOPEH

Pri spoznavanju narave smo se pogovarjali o dišavah. Učiteljica je vprašala, kakšne oljne dišave poznamo. Sošolec je zavpil, da poznamo HISTERIČNA olja namesto - eterična.

Tjaž Brezovar

V prvem razredu sem bil zelo pozabljiv. Učiteljica je rekla, naj na mizo pripravim šolske potrebščine. Sklonil sem se k tlom, da bi jih vzel iz torbe, tedaj pa sem ugotovil, da sem tudi torbo doma pozabil.

Tjaž Brezovar

Ko sem bila še mlajša, sem večkrat izgubila očala. Tako sem jih nekega dne brezupno iskala po jedilnici, razredih in telovadnici. Ker je bilo iskanje neuspešno, sem ugotovila, da imam očala na sebi.

Tanja Udovč

Janez je bil vprašan nemščino. Kar lepo je znal. Učiteljica mu je še zastavila vprašanje, kako rečemo babica v nemščini. Janez pa odločno: "Hund!" Vsi smo se smejali, saj ta beseda pomeni pes. "Smeško, Janez, verjemi, če bi to vedela tvoja babica, bi bila res huda kot Hund!" je sklenila učiteljica.

Anita Peterlin

Bilo je v šestem razredu pri uri matematike. S sošolko sva opazili mravlje. Nisva vedeli, od kod prihajajo. Postajali smo nemirni, učiteljica je to opazila. Mravelj pa je bilo čedalje več. Začeli smo se smejati, ko smo ugotovili, da je Joštova torba pravo mravljišče.

Petra Ramovš

Pri slovenščini smo pisali preizkus znanja. Vsak izmed nas je skušal prepisovati, a nikomur ni uspelo. Učiteljica nas je neprestano imela na očeh. Tega pa ni opazila sošolka - vseskozi je gledala med noge. Mislili smo, da ima kakšne težave. Učiteljica se ji je približala z zadnje strani in jo opazovala. Začeli smo se smejati, sošolka pa ni vedela, čemu se smejemo. Nazadnje je le ugotovila, da smo se smejali njenemu nespretnemu "plonkanju".

Manca Podlogar

V šestem razredu sem pri biologiji sedela v prvi klopi ob učiteljicini mizi. Postajala sem nemirna, saj nas je naslednjo uro čakal preizkus znanja. Noge sem naslonila na njeno mizo in začela z nogami tresljati. Sredi razlage pa učiteljica reče: "Čakajte malo, potres je!" Vsi smo butnili v smeh.

Mojca Gorenc

Po igrišču sem tekla z banano v roki. Potem mi je padla na tla. Pohodila sem jo in še sama pristala na trdih tleh.

Nina Zaplatar

Sedela sem v klopi in poslušala učiteljico. Kar naenkrat sem tako kihnila, da sem z glavo udarila ob mizo. Mene je bolelo, sošolci pa so se smejali.

Kaja Grčar

Pri malici je nekemu učencu padla iz rok skodelica s sokom. Na tleh je bila luža. V tistem trenutku pa je priteklo pet učencev. Vsi so pristali na zadnji plati.

Katja Pal

Učitelj je spet pograjal sošolko, ta pa je zavila z očmi, češ, kaj je pa spet narobe. Potem je rekel, da bomo imeli tekmovanje, kdo lepše zavija z očmi. Povabil je še dve učenki, ki sta bili tudi spretni na tem področju. Zmagovalka pa je postala Sandra, ki je to delo najbolje opravila. Bilo je veliko smeha.

Jasna Udovč

Bilo je v prvem razredu pri športni vzgoji. Takrat smo se preoblekli v športno opremo kar v razredu. Kar naenkrat smo obstali in butnili v smeh, saj je bil sošolec brez spodnjic. Postal je rdeč kot kuhan rak.

Maja Anderlič

Pri malici smo imeli nesladkan čaj. Sošolki ni bil všeč in je to želela pokazati. Zatisnila si je nos in poskušala piti. Mislila je, da bo tako čaj boljši. Polila se je po majici. Vsi smo se smejali.

Tjaša Brcar

Imeli smo tehnično vzgojo in učitelj je pregledoval nalogo. Ko je bila na vrsti sošolka, ga je hotela nekaj vprašati. Namesto da bi ga poklicala UČITELJ, mu je rekla MAMI. Vsi smo se smejali.

Anže Mikec

Bilo je v prvem razredu. Eden izmed sošolcev je rad tekal za puncami. Nekega dne se je skrtil za vrata in naročil sošolcem, naj povedo, kdaj bo prišla sošolka, ki jo je občudoval. Vratom pa se je približevala učiteljica in sošolec je skočil nanjo. Si lahko mislite, koliko je bilo smeha!

Aleksandra Prijatelj

IZ SKRINJE LJUDSKEGA IZROČILA

Pri glasbeni vzgoji smo se učili, katera glasba je značilna za posamezne celine. Potem pa smo poslušali. Najprej so se slišali bobni, potem pa čudno vpitje kot kakšno preklinjanje. Nismo vzdržali - do solz smo se nasmejali.

Aleksandra Rataj

V sedmem razredu smo brali odlomek iz dela Ko zorijo jagode. Sošolka je namesto stavka - Videla sem fanta z opetimi kavbojkami - takole prebrala: "Videla sem fanta z odpetimi kavbojkami." Nismo mogli nadaljevati, saj smo kar pokali od smeha.

Tea Škarja

Vsi smo mirno poslušali učiteljico Marto. Kar naenkrat pa zaslišim čuden zvok, ki je bil podoben motorju. Začeli smo se smejati, saj smo vedeli, da je zvok prihajal iz sošolčevih hlač.

Aleš Starina

Pri rekreaciji si Ana ni mogla odpeti zadrge. Pomagala sta ji učitelj Igor in dežurna učiteljica, pa nikakor ni šlo. Jaz pa sem prijel zadrgo in jo brez težav odpel. Bil sem važen.

Tomaž Starič

*Zbrali člani literarnega krožka -
mentorica Janja Jerovšek*

ZIMSKI MESECI V OBIČAJIH

Ob Martinu so navadno naši predniki povabili vse, ki so čez leto pomagali; dejali so: "Ko sneg zemljo zagrne, 'tabrhajem' hrbet obrne." Iz prve ajdove moke so spekli kruh - prešce - dobile so jih žanjice.

Za Miklavža so dejali, da je ponoči skozi okno vrgel mošnjo denarja čevljarju, ki je imel veliko otrok in je delal cele noči, ker mu je umrla žena. Miklavž mu je še naročil, naj tega nikomur ne pove.

V adventu so gospodarji veliko hodili k zornicam; ko so se vrnil, so šli najprej pod kozolec in obrnili vsa štiri kolesa, da jih ne bi jedla rja.

Na božič, ko so postavili jaslice, so bili vsi vedno doma.

Na svetega Štefana je bil na Vihru blagoslov konj - žegnaje - popoldne pa je bilo obvezno iti na štefan vina, ki je držal dva litra.

Tepežni dan - veselje otrok: "Rešite se, rešite, z darovi se odkupite pa zdravi ostanite."

Sveti trije kralji: Mati je vzela v roke velik lep hleb kruha, poklicala otroke, naredila križ nad poprtnik in ga visoko dvignila ter dejala: "Kolikor boš visoko skočil, toliko boš letos zrasel!"

Spoštovali so tudi dan sv. Antona, priprošnjika za zdravje pri živini.

21. januarja slavi sveta Neža. Ta dan so hodila dekleta na Zaloko prosit za ženina: "O, preljuba Neža, vrzi mi moža v mreže!" Če katera ni vzela fanta, ki bi jo rad, so ji naredili na streho velikega moža - ali pa so privlekli ploh.

Če se je rodil otrok, so ga takoj nesli h krstu. Pa se je zgodilo tole: Oče bi moral prinesti otroka do cerkve. Mudilo se mu je, zato je na peči hitro enega zavil in ga prinesel. Gospod župnik ga pogleda in pravi: "Ta je pa lanski, ta ni pravi!"

Kristina Majcen

DARILO ZA PRAZNIČNE DNI:

DVA BOŽIČNA KONCERTA

Mesec december je mesec veselja, živahnega pričakovanja in prazničnega miru. Prav za zadnje se napolnimo tudi s prazničnim koncertom - eden je za nami, drugi pred nami.

Srednja glasbena in baletna šola Ljubljana je v sodelovanju z Glasbeno šolo Trebnje, predvsem pa ob izredni zavzetosti kulturnega animatorja Marka Kapusa organizirala BOŽIČNI KONCERT MLADIH VIOLONČELISTOV - tudi za učence s predmetne stopnje na šoli dr. Pavla Lunačka v Šentrupertu. Profesorica Zdenka Kristl Marinič je ob sodelovanju pianistke Hermine Hudnik približala violončelo mladim s takšno lepoto, da je bilo eno samo zadovoljstvo v mladih in odraslih. Ker je bilo izvajanje osredotočeno predvsem na poznane melodije okrog božiča, je vse zvenelo domače, a v praznični preobleki.

Sodelovalo je sedem mladih violončelistov, kdaj pa kdaj se jim je pridružila tudi njihova mentorica Zdenka Kristl Marinič. Kljub mladosti so se nekateri uveljavili že na tekmovanjih v tujini, veseli pa smo bili, ker je bila med skupino violončelistk tudi Kaja Kapus iz Mokronoga.

Za BOŽIČNI KONCERT, ki bo v soboto, 22. decembra,
ob 17. uri v cerkvi svetega Ruperta,
pa sta poskrbela pokrovitelja koncerta
BARTOG - Darko BARTOLJ in TRIMO Trebnje.

Omogočila sta nam, da bomo lahko ponovno prisluhnili
ubranemu petju OKTETA LIPA iz Trebnjega, za popestritev
pa bo poskrbela še KLAPA INTRADE iz Zadra.

Ne zamudite lepe priložnosti, saj bo prost vstop na KONCERT!

Jože Zupan

ŠentRUPERT

GLASILO KRAJEVNE SKUPNOSTI ŠENTRUPERT - LETO: III. / 4
december 2001

USTANOVITELJICA: KRAJEVNA SKUPNOST ŠENTRUPERT - zanjo: Peter Frelj
UREDNIŠKI ODBOR: Zvonka Krištof (urednica), Mirko Simončič, Gabrijela Šturm in Jože Zupan

OBLIKOVANJE IN PRELOM: Rupert Gale

TISK: KOPO d.o.o., Mirna

Glasilo izhaja štirikrat letno. Naklada: 1000 izvodov.

Po zakonu o DDV se za glasilo plačuje 8% davek od prometa proizvodov.